

Bodor Virág – Sík Endre

A történelem folyamán hogyan kezdődött a migráció, és mostanában hol tart?

Persze, mindig mozogtak az emberek, bár én úgy gondolom, hogy a mozgás mindig kényszerből van. Ha az embereket hagyják békében, nyugodtan és gazdagságban élni, akkor maguktól nem mozognak, ha csak nem turistáskodnak, de az is egy újabb dolog. Mozogtak honfoglaló eleink is. Mindazonáltal migrációnak leírni azt, amit a honfoglalók tettek, az azért nagyon tudománytalan lenne, lévén, hogy abban az időben egy csomó olyan intézmény nem létezett, ami a mai világban, a migrációnak a lényegét alkotja. Például nem voltak határok a mai értelemben, meg nem voltak nemzetek, amelyek kormányokat és nemzetállamokat menedzseltek volna, következésképpen nem volt min átlépni, márpedig a nemzetközi migráció mindig határok és kultúrák átlépését jelenti.

Mikortól beszélhetünk migrációról? Hogy hívtuk előtte, bár nem is a neve a lényeg, hanem hogy mi volt a jelentősége korábban?

Előtte nem hívtuk, mert előtte mi, szociológusok sem voltunk, az emberek csak úgy éltek bele a vakvilágba és éltek boldogan, vagy boldogtalanul. De mondjuk, azóta létezik ez tudományos kutatás tárgyaként, amióta probléma. Persze probléma korábban is volt, de mióta felismertük, hogy probléma. Az első ilyen elkülönült szakmai migráció-kutatásnak nevezhető elemzések, azok ugye a XIX. század közepén, nem meglepő módon, Angliában történtek, ugyanis, ehhez kell adat, márpedig Angliában volt a statisztika olyan fejlett, hogy már az egész országból tudott különböző városok és régiók, falvak és régiók, városok és falvak közötti mozgásokról munitiót adni a tudománynak elemezgetésre.

Érdekes kérdés, hogy népmozgások korábban is voltak, népcsoportok költöztek, vándoroltak, meghódítottak területeket. Előtte ez akkor miért nem okozott problémát? Mert ugye azt mondta, hogy onnan kezdve létezik, hogy problémát okoz.

Onnan kezdve létezik nekünk – tudományosan. Születés, meg halál is létezett a demográfia feltalálása előtt, és problémát is okozott, hogy ha nem ment simán, csak éppen nem elemeztük. Én erre gondoltam, amikor azt mondtam, hogy nem létezett a migráció, a tudományos értelemben vett jelenségként.

Mi az, amiben most problémát okoz? Mi az, ami miatt foglalkozni kell vele?

Azért okoz problémát a migráció, mert a határokon átlépő emberek nagyon sokszor önmaguk is nagyon megváltozott körülmények között találják magukat. És a többség számára, tehát ahová ők migrálnak, ott is megváltoztatják egy csomó szempontból az életet. Ez azt jelenti, hogy a munkaerőpiacon versenytársak lesznek – vállalkozóként. Hogy ne csak negatívumokat mondjak rögtön: hoznak dolgokat, anyagokat, megoldásokat, amelyek korábban nem voltak,

tehát gazdagítják az életet, de ugyanakkor ilyen szempontból is versenytársak. Olcsóbb javakat is hoznak, ami viszont a másik vállalkozónak jelent versenyt. Nagyon sokszor beszélnek arról, hogy a határok átlépése gyakran kultúrák közötti mozgást jelent. Más szokásokat jelent. Más nyelven beszélnek, más életritmusuk van, más a testkultúrájuk, más távolságot tartanak például elfogadhatónak beszélgetéseknél. Ezek mind félreértésekre, gyanakvásokra adhatnak okot, és ha még hozzátesszük, hogy ráadásul nagyon sokfélék a migránsok, és sokfélék a többségi társadalomban élők is, és ha még beleszámítjuk, hogy a világ amúgy is változik állandóan, akkor el lehet képzelni, hogy a migrációban potenciálisan mindig benne van a veszély, a bizonytalanság, az átláthatatlanság lehetősége.

De hát ilyen maga a világ, ez maga az élet, az életben is benne van a veszély lehetősége.

Én sem gondolom, hogy a migráció valamiféle deviancia lenne, az teljesen természetes része a mindennapjainknak. Én csak azt magyarázom, hogy mitől válik ez mondjuk kutatásoknak olyan gyakran tárgyává. Nagyon ritkán kutatnak olyan kicsi falvakat, ahol századokon keresztül nem történik semmi. Mondjuk, nem hiszem, hogy ilyen van, de ha van, akkor azon nem nagyon lehet mit kutatni.

Az elmúlt évtizedekben hogyan változtak a migrációs trendek? Mik azok a fő okok, amik miatt emberek jönnek és mennek Európában és főleg Magyarországon?

Itt, ugye volt egy rendszerváltásunk. A rendszerváltáshoz képest, nagyon nagy változások történtek a migrációban is. Mondjuk, nagyon leegyszerűsítve a rendszerváltás előtt nem volt migráció, ez így persze nem igaz, mert tudjuk, hogy ötvenhatban nagyon sok magyar szaladt neki a határnak, és létrejött egy magyar diaszpóra, egy időben egy helyen nagyon hasonló emberek alakítottak kis magyar világokat a földgolyó különböző részein. És ezzel hatottak egymásra is, de hatottak persze Magyarországra is. Ez egy ilyen igazi diaszpóra helyzet. De Magyarországra is jöttek, az egyébként nagyon zárt szocializmus évei alatt kétszer is volt államilag szervezett migráció, egyrészt a görögök jöttek, a veszített szabadságharcuk után, vagy forradalmuk, háborújuk után, illetve amikor a chilei rendszer megbukott, akkor jött egy kisebb chilei-kolónia Magyarországra. Ezen kívül volt a mindig folyó, nem hivatalos migráció. Emlékszünk, hogy névházasságokon keresztül lehetett Magyarországra jönni, elit értelmiségiek a határon túli magyar közösségből megtalálták az utat Magyarországra, ha veszélyben voltak, vagy úgy érezték, veszélyben vannak. De ezeket leszámítva, ez egy zárt világ volt. Ehhez képest a rendszerváltással a határok teljesen kinyíltak, egyik pillanatról a másikra, Magyarország része lett egy öszvilági migrációs folyamatnak. Bizony nagyon sok olyan folyamat indult be, amire korábban nem voltak felkészülve a magyar hatóságok.

Például?

A legelején, sőt szinte a rendszerváltás ehhez kapcsolódik, elsősorban a románok, nem mondhatom, hogy a határon túli magyarok, de ez zömében erdélyi, romániai magyaroknak a Magyarországra történő, részben vándorlása, részben menekülése, részben átfutása volt. Mert nagyon sokan, főleg az elején, átmentek Magyarországon. Ez tulajdonképpen egy olyan helyzetben történt, amikor még erről nyilvánosan beszélni sem lehetett. Hiszen ez nyolcvannyolcban történt, akkor még, még tudományos fogalma sem volt a politikának arra, hogy hogyan nevezze ezeket az embereket. És volt még a szocialista táboron belül az a megállapodás, hogy a másik országban lévő etnikai kisebbségekről nem illik beszélni, tehát még tabut is jelentett ez a kommunikációs rend, ami itt hirtelen spontán módon megváltozott, és ez nagyon sok spontán folyamatot indított el, és erre még szerintem a rendszerváltás is erősen hatott. Nem sokkal később Jugoszlávia szétesése, újabb nagy migrációs folyamatokat indított meg, ebben az esetben kisebb részben etnikai magyarok jöttek, de hát ők is bőségesen találtak meg Magyarországot, sokkal nagyobb mennyiségben Magyarországon keresztül migráltak, Németország, Ausztria felé. Velük együtt más etnikájú, elsősorban Jugoszláviából származó emberek. A rendszerváltáshoz szervesen kapcsolódó, a rendszerváltás folyamataival összefüggő két első nagy migrációs hullám után beállt a migráció a maga normál menetére. Vagyis mindig jöttek menekültek, akik korábban nem nagyon találtak Magyarországon befogadásra módot, és ez sokat nem változott az Európai Unióhoz való csatlakozás óta sem. Másfelől jöttek az Európai Unióból is, házasság kedvéért, dolgozni, a legkülönbözőbb egyéni okokból, tehát hogy mondjam, Magyarország egy normális migráns országgá vált.

Ha összehasonlítjuk más Uniós tagországokkal Magyarországot, akkor itt több, vagy kevesebb problémát okoz a migráció?

Sokkal kevesebb problémát. Összlétszámában is, a migránsok aránya eltörpül más országok migránsaihoz, más népességéhez képest, de még ezen a nagyon kicsi arányon belül is a túlnyomó része magyar. Egyszerűen csak a határok csináltak belőlük migránst, tehát ugyanolyan magyarok, mint mi vagyunk, ilyen értelemben nem is lehet konfliktusról és migrációs problémáról beszélni. Másfelől az emigráció, tehát a Magyarországról való kifelé migrálás sem jelentős, ugye nagyon sokszor hallottuk ezt a 2004-es európai uniós csatlakozás kapcsán, ugye az EU 15-ből, tehát a régi EU-ból, a nyugati EU-ból, hogy ugye majd jönnek a kelet-európaiak, és eleszik a kenyereinket és elveszik a munkahelyeinket – soha nem volt erre Magyarország tekintetében semmiféle jel, és semmiféle veszély. Ez nem is következett be.

Az interjú előtt még váltottunk pár szót, akkor mondta, hogy a statisztikák nem tudják követni a valóságot, a migráció valóságát. Ez miért van?

Egyfelől a statisztika mindig késleltetve reagál, ez teljesen normális, itt inkább az az izgalmas, hogy mi úgy látjuk, hogy a migráció-statisztika egyre kevésbé fog tudni a jövőben reagálni a migrációban végbemenő átalakulásokra. Ha, mondjuk, az Európai Unión belül vagyunk, akkor az Európai Unió társországai közötti migrációra egyszerűen nincs statisztika, mert hogy nincs kötelező nyilvántartás, nem történik határátlépés, hála Schengen-nek, aminek persze állampolgárként nagyon örülünk, de migráció statisztika szempontjából ez egyszerűen azt jelenti, hogy erre nem lesz adatunk, úgy, mint a történelem előtti időkre nem volt adatunk. Márpedig a határon túli magyar közösségek jó része most akkor Európai Unión belülre került, tehát ezeket a mozgásokat a statisztika nem fogja tudni követni ezután. De ami még fontosabb, hogy a migráció természete is teljesen átalakult. Gondolja meg, hogy pl. hála a fapadosoknak, manapság az már egyáltalán nem kivitelezhetetlen, hogy valakinek akár egyszerre két országban is legyen teljes értékű jelenléte, ami azt jelenti, hogy az egyik országban dolgozik, és akkor a szabadsága idején, vagy hétvégén, vagy a fizetetlen szabadsága idején dolgozik a másik országban, és az egyik országban bérmunkás, a másik országban meg vállalkozó. Felesége is már sok helyen lehet könnyedén egyes embereknek, már nem csak a taxisofőröknek.

Ha még másik pozitív példát keresünk, hogy mi mindenre jó a mozgás. Azon túl, hogy több feleségünk lehet, azon túl azért ennek még rengeteg pozitív hozadéka is van. Amit már mondott az elején néhányat, hogy új megoldások, a verseny az nyilván pozitív dolgokat is szül. Egy versenyhelyzet, az sokszor jóra is jön ki. Mik még?

Igen, a versenyhelyzet, az a versenytársnak rossz, de azoknak, akiknek a versenytársammal együtt a kegyéért versenyzünk, annak persze jó. Tehát ott mindig vannak nyertesek és vesztesek. Azt szokták mondani, hogy jó példa a migráció előnyeire a kulturális sokféleség. Rögtön hozzáteszem, hogy ennek természetesen hátrányai is vannak, a meghatározott szituációban legalább ennyi, ha nem több bajjal jár a kulturális keveredés, mint nyereséggel. A kínai éttermek megjelenése a gyorsbüfétől a nagyon elit éttermekig, meg a japán, meg az olasz, meg az összes többi, ez feltétlenül kulináris értelemben vett nyereség. Szerintem, én nem értek hozzá, de úgy képelem, hogy genetikai értelemben is nyereség lehet ez a keveredés, ha feltételezzük, hogy a sokféleségből az eltérések miatt, érdekes kombinációk jönnek létre, de ez, meg hitvallás kérdése, más mondhatja azt, hogy a magyar vér felhígul.

A magyar vér, ami egyébként mit takart?

Ugye ezt attól kell megkérdezni, aki a magyar vér felhígulását és a testnedvek nemzeti gyökerét emlegetik.

Pont ennek a témának a kapcsán kezdtük el körbejárni, a magyart, mint nemzetiséget.

Igen, de akkor hadd mondjam azt, amiről tényleg sokszor lehet hallani, hogy a nyelv, hogy a magyar nyelv, elveszíti a maga intaktságát és az idegenből behordott nyelvek elcsúfítják és lehetetlenné teszik. Itt nyelvészeti előadást nem tartanék, de ami biztos, hogy a magyar nyelv olyan kőkemény védőfalat jelent Magyarország számára, amelyet csak nagyon kevés nyelv a világon, amellyel az országok között csak nagyon kevés dicsekedhet. Meggyőződésem, hogy a magyar migrációs politika nem létezik (mert nem nagyon van migrációs politika) az a lényege, hogy nem nagyon van szükség rá. Mert ugye a magyar nyelv egyedülisége és nehézsége, vagy legalábbis az a hit, hogy olyan nehéz, amit mi magyarok is terjesztünk, ez olyan védőhálót jelent, ami megakadályozza lényegében mindenkit, aki nem kifejezetten akar magyar nyelven megtanulni, hogy Magyarországra jöjjön dolgozni, vagy élni. Márpedig ha valaki magyarul meg akar tanulni, annak már jó oka van, megint csak egy férj, vagy egy feleség, vagy az életét föltette arra, hogy megtanul egy nyelvet, amit kevesen tudnak a világon, de hát ezektől meg nem kell féltetni egy országot.

Erről van tapasztalat, hogy a magyar nyelv az tényleg nehezebb másnál? Ezt ugye mi mondjuk, de...

Ugye ezt én sem tudom, de ezt a szociológiai elemet ragadnám ki, hogy ha mi ezt állítjuk és fennhangon hirdetjük, hogy a magyar nyelv nehéz, ez nyilván nagyon sok embert, akiben esetleg felmerülhet, hogy megtanul magyarul, ez egyszerűen lebeszél róla. Ugyanígy a magyarokról a nemzetközi összehasonlító kutatások tényleg sokszor kimutatták, hogy idegenellenesek. Hogy mennyire megbízható ez a statisztika, ez egy kérdés, de ami érdekes, hogy ha ez megint széles körben elfogadottá és elterjedtté válik, akkor egyfelől persze rossz hírünket kelti a világban, már legalábbis a világnak abban a részében, ahol az idegenellenesség nem comme-il-faut, másfelől pedig az idegenek, a menekültek, tudván ezt, elkerülik Magyarországot. Tehát ez is, a hiedelmeknek és a világnézeteknek ilyen elterjesztése, az bizony a migrációs politika informális része.

Bodor Virág - Tamás Pál

Ebben a műsorban sok szempontból fogunk foglalkozni a migrációval. Az egyik szempont nyilván az, hogy a magyarok mennyire mozgékonyak. Erről azt szokták mondani, hogy a magyar a világ egyik legstatikusabb népsége. Ez igaz?

Én nem mondanám, hogy a világ egyik legstatikusabb népsége, ugyanis nem lehet minket összehasonlítani a tamilokkal, vagy az indiánokkal. De ezen a térfélen, itt Közép-Kelet Európában, valóban a magyarok hagyományosan helyben ülőknek számítanak. Különösen érdekes, hogy helyben ülők azok a csoportjaink, és ez egy új történet itt Közép-európában, akik itthon, legalábbis gazdaságilag kudarcot vallottak. Tehát ezalatt azt értem, hogy az, hogy egy tehetséges divattervező, vagy fizikus a világban máshol is megél, és próbálkozik, és dolgozik és haza jön, és megint oda megy, ez nem lepett meg senkit Európában. De Lengyelországból és Romániából tulajdonképpen az elmúlt 15 évben a munkanélküliek igen nagy számban mentek el, tehát akik itthon nem találtak megélhetést. És ott vagy sikeresek lettek vagy nem, de sokat tanultak és megragadtak nyugat-európai, dél-európai országok munkaerőpiacain. Na, most a moldvai, vagy észak-erdélyi munkanélküli, a kelet-lengyelországi, a galíciai munkanélküli elment, megtalálta a helyét, és ezzel ideiglenesen otthon is csökkentette a feszültséget. Közben a Kelet-magyarországi, a szabolcsi és a borsodi bizony itthon maradt.

És ez miért van így?

Én azt gondolom, hogy itt vannak kulturális okok, tehát ha vannak olyan rásegítő mechanizmusok, olyan véletlen, vagy nem véletlen faktorok, amelyek ezeknek az embereknek a világban valamilyen biztonságot adnak, akkor jobban vállalkoznak. A lengyeleknél hagyományosan igen nagy munka emigráció volt Lengyelországból. Magyarországról inkább akkor mentek el emberek, ha politikai nézetükért, hitükért, vallásukért, nem tudom miért, üldözték őket. Ha nem volt üldözés, akkor csak azért, mert valaki egyszerűen szegény, azért nem ment el, leszámítva egészen korai csoportjait a kivándorlóknak a Monarchiából a századfordulón. Romániából egy munkanélküli, négy osztályos, vagy képzetlen ember is el tud menni Olaszországba, Spanyolországba, Portugáliába, mert nagyjából a nyelvvel mégiscsak kijön. Ezzel sokat vicceltünk, hát igen, a románok azt hiszik magukról, hogy latinok, he,he,he.....De mégis csak úgy van, hogy egy moldvai munkanélküli nagyon hamar el tud helyezkedni Dél-Olaszországban, például egy öreg néni ellátását biztosító szociális nővérként, míg egy hasonló magyar hölgy Szabolcsból nem tud, mert nem tud olyan nyelven, hogy a néniel valahogy mégiscsak megértesse magát. Ezek nagyon fontos történetek, nincs

saját nemzeti mintája, és nincs nemzetközi kapcsolódási pontja a magyar potenciális migránsnak.

Az mit jelent, hogy kapcsolódási mintája? A nemzetközi kapcsolódási minta, az nyelvi okra visszavezethető?

Nyelvi okra, meg arra, hogy nincsenek ott olyan közösségek, akik fogadják. Általában a bevándorlás, kivándorlás etnikai kis fonalak mentén történik. Tehát először van öt koreai San Francisco-ban, a sarkon árulják a zöldséget, akkor utána kijön hozzájuk a hatodik. Most már ez nem így van, de így volt harminc éve. És akkor a hatodik is először velük lakik, ő is elkezd zöldséget árulni. Most már ez ugyanígy van a vállalatokkal. Van egy japán vállalkozás, akkor ott elhelyezkedik egy Amerikában szerencsét próbáló, fiatal, japán mérnök, és akkor onnan megy tovább, amikor már ismeri a dolgot. Teljesen így működik a baltikumiak és a lengyelek munkahelyszerzése a skandináv országokban. Lényegében ilyen magyar hálózatokról nem tudunk. Hozzáteszem, hogy Magyarországon nincsenek (legalábbis én nem tudok róla, vagy a széles nagyközönség előtt nagyon rosszul vannak hirdetve) olyan vállalkozások, amelyek lényegében munkásokat közvetítenének Nyugat-Európa felé. Egy vidéki, lengyel fiúnak nem kell magának Írországból munkát keresnie, elmegy egy lengyel ügynökséghez, aki kíséretet, helyzetbe hozza, sőt lakáshoz juttatja, helyi egyházközösségbe bejuttatja. Természetesen ez nem ingyen és barátságból van, ez egy üzlet, egy vállalkozás, szolgáltatás. Nemrég láttam egy magyar honlap fórumán, hogy egy fiatal fiú kérdezte, hogyan vágjon bele, ha el akar menni Nyugat-Európába? És jött húsz válasz olyanoktól, akik ezt már megpróbálták, és tanácsolták, hogy legyen kétezer eurója tartalékba, vigyázzon erre, ne vigyázzon arra, de egyetlen egy olyan vállalkozás sem jelentkezett, aki azt mondta volna, hogy öreg, írj nekem és akkor én majd segítek.

Most erről a témáról úgy beszélünk, mintha ez Magyarországon hiányosság volna. Az? És miért lenne jó, hogy ha ez a hálózat mégiscsak kiépülne Magyarországon?

Én azt gondolom, hogy vannak olyan csoportok, rétegek, települési körzetek, ahol a következő években sem lesz elég munka. Magyarországon probléma az, hogy ha nem is hivatalosan, de mondjuk 20%, a munkanélküliség, mert nagyon kicsi a munkaerőpiac, és ezen a munkaerőpiacon bizonyos képzett és fiatal rétegek ideiglenesen nehezen helyezkednek el. Ideiglenesen, mert a 45 és 55 között született, ún. bébi-bumm generáció, tehát akik a háború utáni nagy rekonstrukció gyerekei voltak (akkor nagy volt a szülési kedv) mostanság elmennek nyugdíjba, és akkor Magyarországon hihetetlen sok területen a legélelsebb munkaerőhiány keletkezik. A srácok egy-öt évet eldolgoznának Svédországban, Finnországban, vagy bárhol, sőt biztos, hogy a felük kinn is maradna, de a másik felük azért

garantáltan hazajönne, és 5-8 év múlva, amikor ez a 45-50 év körüli generáció nyugdíjba megy, ő lehetne a Jani. Átvehetné a cégeket, átvehetné a vállalatokat, a tanszékeket, az intézeteket, de addig valamit csinálnia kellene, és közben még valamit tanulnia is kellene. És erre nincsen semmifajta mechanizmus, és ha ez nem történik meg, akkor a sok frusztrált ember itthon marad. Elhelyezni őket itthon igazán jól, ideiglenesen nem tudjuk, pedig az ő funkcióikban abszolút szükség lenne rájuk. Tehát mindent, amit addig tanulnak, duplán érvényesíthetnek itthon. És ez különben, láthatóan stabilizálja a politikai rendszereket is. Hozzáteszem, hogy lehet mérni Lengyelországban, Romániában, vagy akár a tőlük keletebbre, az ebben a dologban nagyon nagy arányban résztvevő Moldáviában, hogy ott is, hozzánk hasonló politikai atmoszféra uralkodott. Nagy, egymást maró, politikai elitek, itt a világvége, elkeseredett, megkeseredett emberek, és amikor ezek az emberek egy része ideiglenesen talált munkát külföldön, akkor ezekben az országokban lehültek a túlfűtött politikai konfliktusok. Egyszerűen nyugalom lett: az izgágák, az elégedetlenek, a kudarcot vallottak ideiglenesen megtalálták a világban a helyüket.

Arra mi a garancia, hogy a fele hazajön ezeknek a külföldre költözőknek?

Én azt látom, azt olvasom a külföldi kollégáim vizsgálataiban, hogy a fele azért haza szokott most már jönni. Természetesen szó sincs arról, hogy nem marad ott. Nagyon érdekes például, hogy látom a román újságot, és látom mondjuk a spanyol újságot. A román újság úgy beszél a Spanyolországban élő, másfélmillió, kétmillió erdélyi munkásról, mint akik románok, és akik csak ideiglenesen ott vannak. Közben ezek már kiviszik a gyerekeiket, a feleségüket, már a gyerekek ott járnak iskolába, és az ottani szociális hálózatok pedig már mint új bevándorlókról beszélnek róluk. Tehát nem ideiglenes bevándorlókról, nem Gastarbeiterekről beszél, vendégmunkásokról, hanem új bevándorlókról. Most az igazság természetesen valahol középen van, számosan természetesen ott fognak valamilyen módon érvényesülni, de nagyon sokan hazajárnak, hazajönnek, mert mondom, itt könnyebben tudják a képességeiket, az ott tanult dolgokat, tőkét is bevetni. Tehát ha valaki összeszed, rendesen a fogaihoz verve az eurót, Spanyolországban, Portugáliában mondjuk húszezer eurót pár év alatt, hát abból ott sokat nem tud csinálni. De ugyanez az összeg többet ér, ha hazamegy a moldvai falujába. Hazamehetne, mondjuk a szabolcsi, vagy hernádvölgyi falujába is, és ott már abból a húszezer euróból el lehetne valamilyen vállalkozást indítani. Abból ott ő valamilyen jeles emberré válik. És ezt sokan meg is csinálják. Egyébként a mintát itt a németországi törökök mutatják, akik közül persze nem milliók, de sok ezrek belevágtak kis üzletekbe, kis vállalkozásokba Törökországban, és ezekkel sikeresek is. Az alattuk lévő falvakat persze így

civilizálták is. Ilyen hatások elkelnének például dél-Baranyában, vagy közép-Somogyban, vagy Szabolcsban is.

Annak megvannak-e a magyar hagyományai, hogy az ideérkező külföldi munkaerőtől tanuljunk valamit? Nézzünk egy fordított munka-migrációt, a bejövő migrációt?

Van egy idevágó, friss vizsgálatunk, ahol azt kérdeztük az emberektől, hogy az egyenlő esélyekre szavaznak, vagy inkább magyaroknak kell előbb biztosítani az állásba lépés lehetőségét. Nem emlékszem a pontos számra, de hetvenöt, nyolcvan százalék körül volt az arány, akik azt mondták, hogy a magyarokat kell előnyben részesíteni, a külföldi akkor jöjjön, ha már mi nem akarjuk, vagy nem tudjuk betölteni az állást. Most ez nyilván az EU-ban nem így van. Azt gondolom, hogy nincsen igazán ez a dolog Magyarországon végigbeszélve, föl sincs vetve. Most nem az Erdélyből, vagy Kárpátaljáról érkezőkről beszélek, nem azokról, akik tulajdonképpen alkalmazkodnak, keményen dolgoznak, úgy viselkednek sokszor mint egy kelet-európai bevándorló Amerikában. Ők hajtanak keményen, túrneik, övelük a főnök jobban szemtelenkedhet, őket jobban meg lehet alázni, persze csak addig, amíg ki nem nőttek az itteni gyökereik, és akkor már persze ők is ugyanúgy működnek mint az összes többiek. Ugyanakkor ők könnyebben, hamarabb vehetők rá arra, hogy keményebb karriert építsenek föl egy csomó szakmai munkahelyen, mert hogy nekik nincs meg az a magyar egyetemi háttérük, ami „ha együtt tanultunk, akkor egymást segítjük” című történetben számtalan szakmában előjön. Neki bizony, ha határon kívüli magyar is, keményebben kell hajtania, és keményebb karrierista mintákkal kell, hogy kiváltsa ezt az előnyt. Mondom, pontosan így viselkednek a kelet-közép-európaiak, a magyarok is, Kanadában, Amerikában is, semmi különbség nincs ebben az értelemben. Van a dolognak egy másik eleme is, ami itt felmerül: sokszor beszélgetek Magyarországon élő külföldiekkel, most nyugatiakról beszélek, akikkel kapcsolatban nem merül fel, hogy nem fogadják be őket itt. Általában nagyon sokszor egy nyugati fiatalember, vagy egy fiatal nő, valamelyik nemzetközi vállalathoz idejön, ide helyezik pár évre, csúnyán hangzik, de terepszolgáltatrá - nem akarok gyarmati szolgálatot mondani – teszik. A bennszülöttek, azok a bennszülöttek, mi vagyunk a külföldiek, értsd alatta, nyugatiak vagyunk, és mi addig vagyunk itt, amíg nem kapunk egy jobb állást, közelebb a nagyvállalat nemzetközi központjaihoz. Ilyen értelemben ő azért jön, hogy dolgozzon keményen, nem az országra kíváncsi, nem párt akar magának találni egy életre. Persze találhat párt és megnézhet egy érdekes, idegen országot is, de nemrég egy ausztrál lánnyal beszélgettem erről, aki egy nemzetközi könyvelési céghez került, ugyanilyen alapon Magyarországra. Azt mesélte, hogy ők a magyarokkal nem tudnak mit csinálni. Itt vannak: angolok, amerikaiak, ausztrálok, angolszászok, akik este kilencig dolgoznak, nincs családjuk,

fiatalok, baromira dolgozni akarnak, itt kell most bizonyítani, a főnökeiknek akik esetenként Frankfurtban, Londonban, vagy máshol ülnek. Tehát este kilencig hajtanak és utána elmennek együtt valahova vacsorázni, és aztán mennek haza aludni, ki hova tud, miközben a magyar kollégáik, fogják magukat, és haza mennek munkaidő után, mert nekik van családjuk, mamájuk, kedvesük, és ők ott maradnak magunkban. Én ismerek elég sok olyan idekerülő szakértelmiségit, ebből a 25 és 40 év közötti korosztályból, akik együtt dolgoznak magyarokkal, de csak nagyon kevés olyan példát hallok, hogy más is történik azon kívül, hogy főszedtek egy magyar csajt, vagy egy magyar pasit. Általában több a férfi a külföldiek között, meg különben is, ez a „helyszínen szerzünk egy barátnőt” című történet, hagyományos mintája az angolszász külföldön élő embernek. De nem csak ez az érdekes, hanem az, hogy összejárás, családi összejövétel, közös gyermek-ugráltatás vasárnap, nagyon kevés van. Én pl. ismerek egy építész csoportot, azok egymás között ugráltatják a gyermekeiket, egy olyan vállalatnál, egy olyan stúdióban Magyarországon, ahol van 3-4 külföldi építész, és van 15 magyar építész. A 15 magyar építésről nem tudom mit csinál, én a külföldieket ismerem, nem a magyar kollégákkal ugráltatják együtt a gyerekeket, hanem az a 3-4 család jár össze.